

Autisme en begaafdheid

Er was eens een hoogbegaafd mannetje. Hij rolt door zijn schooltijd heen en eindigt met een universitaire opleiding. Zijn medeleerlingen vinden hem maar een vreemde figuur. Hij is wat stiller, maar haalt wel goede cijfers. Soms houden ze hem wel voor de gek en maken gebruik van het feit, dat hij alles zo letterlijk neemt. Je vindt door woord- en zinsontleding, bij de studie in verscheidene talen, meer houvast in je Nederlandse taal. Het lezen van de vele boeken laat je kennis maken met spreekwoorden en gezegdes, die zelden een letterlijke betekenis kennen. Ons mannetje heet Karel, wil ik nog vertellen; dat is persoonlijker dan mannetje.

Na zijn studie komt Karel aan het werk als voorlichter. Hij volgt daartoe nog een specifieke cursus om met het onderwerp vertrouwd te raken. Hij leert om eenvoudige taal te gebruiken zodat de mensen hem beter begrijpen. Naast het te woord staan van klanten geeft Karel regelmatig lezingen voor een groter publiek. Hij krijgt gelukkig een begeleider toegewezen, waarop hij bij moeilijkheden terug kan vallen. Hij doet de nodige ervaring op in de praktijk, waarbij hij het geluk heeft zich gemakkelijk aan de sfeer in een bepaald milieu te kunnen aanpassen. Hij kopieert gewoon het gedrag van anderen daarvoor.

Met een goed geheugen is het voor Karel niet moeilijk om veel te onthouden van de manier waarop anderen zich gedragen. Dat past hij dan weer zelf toe in een gelijksoortige groep mensen. Simpel toch! Het is voor hem wel storend dat mensen dikwijls slecht van begrip zijn. Hij moet dan zijn boodschap uitgebreider herhalen in heel eenvoudige taal om begrepen te worden. Dat geeft wel spanning, al is het strelend voor zijn ego om zelf meer begrip te hebben dan die (domme) simpele anderen. Meteen daarop veroordeelt hij zichzelf er om; uiteindelijk kennen die anderen ook zaken, waarin hij zelf een leek is.

Zoals dat dan gaat leert Karel een vrouw kennen waar hij het goed mee vinden kan. Een eigen huis ligt, met inmiddels een goede spaarpot, al gauw in het verschiet. Het eerste kind dient zich aan als de verhuisdrukte nauwelijks achter de rug is. Hanna baart een gezonde dochter na een moeilijke bevalling. Karel merkt al snel dat hij niet meer op de eerste plaats komt. Tijdige verzorging is nu eenmaal nodig voor een kleintje. De tweede nakomeling volgt al vrij snel, een jongen. Kinderen horen nu eenmaal bij een gezin vinden Hanna en Karel. Karel zelf neemt in het plannen maken het initiatief en Hanna volgt hem daarin. Alles gaat niet altijd volgens plan en enige tijd later dient zich een derde kind aan. Het wordt een zoon. Ze voelen zich beiden rijk met drie gezonde kinderen.

Eerst bij het naar school gaan wordt duidelijk dat de oudste twee een vorm van autisme hebben. De jongste is nog thuis. Er volgt een periode van gesprekken, onderzoek en uiteindelijk een diagnose in het autisme spectrum, waarvoor Hanna haar baan opzegt. Een doorlopende begeleiding blijkt namelijk noodzakelijk te zijn. Steeds wordt er afgestemd tussen school en thuis. Afspraken maken en therapie, gesprekken voeren; het wordt een deel van het dagelijks bestaan. Om autisme beter te leren kennen schaffen ze wat boeken aan die ze beiden lezen. Het kost Karel heel wat inspanning om alles te volgen. Nee, niet de boeken, want daaruit leest hij alleen maar wat voor zijn kinderen belangrijk is. De onderlinge verhouding lijdt er onder als ze het over beslissingen moeilijk eens worden.

Jaren gaat het Karel goed in zijn werk. Hij heeft zich in zijn vak ingeleefd. Wel is het steeds weer 'moeten' om alles rond te krijgen. Hij raakt op een gegeven ogenblik mede daardoor overspannen, wat hij zelf niet aan ziet komen. Steeds 'op je tenen' lopen houdt geen mens vol. Enfin, na door een psychiater te zijn behandeld volgt een therapie sessie. Van autisme is dan nog geen sprake omdat men dacht, dat alleen kinderen zoiets hadden. Pas in de negentiger jaren kwam de kennis over ouderen (volwassenen) met autisme tot leven. Sinds kort is er een richtlijn voor volwassenen met autisme in werking.

Al met al kost dat ruim een half jaar voordat Karel weer langzaam aan zijn werk hervat. Eerst met halve dagen. Hij is blij weer een dagritme te kunnen oppakken. Dat thuiszitten met alleen maar therapie af en toe is voor een gulzige geest niet zo best. Wel heeft hij in die tijd, noem het uit verveling, toch weer zelf wat zitten studeren op zijn kamer. Hij vermijdt liever om hele dagen bij Hanna in de kamer te bivakkeren. Alleen zijn geeft rust.

Hij krijgt het plan om binnen het concern toch eens naar ander werk uit te zien. Wellicht is dat minder spannend werken. En ja, na enkele maanden biedt zich iets aan. Het betreft eenzelfde soort werk maar dan in een andere, rustiger omgeving. Ze moeten wel verhuizen naar de nieuwe standplaats. Vol goede moed begint hij daar. Eigenlijk gaat hem dat gemakkelijk af met zijn ruime ervaring in het vak. Hanna houdt van opgeruimd. Zij zorgt er voor dat alles weer een plaatsje krijgt in het nieuwe huis.

Al lezend over autisme komen Karel en Hanna er achter dat autisme veelal erfelijk is. De conclusie is al gauw getrokken, dat het dan van Karel moet komen en Karel zijn familie geeft ook enkele trekken te zien ... Enfin, om kort te gaan, Karel laat zich onderzoeken in een autismedecentrum. En ja, hij heeft de diagnose syndroom van Asperger. Een begaafde Asperger bovendien. Voor hem wordt veel duidelijk. Nee, een cursus heeft hij niet nodig want hij is (vóór de kinderen) al wat jaren met autisme vertrouwd. Een cursus schrikt hem bovendien af, zo tegelijk met andere (vooral minder begaafde) mensen. Hij is autodidact inzake autisme, dat gaat sneller. Karel hervat zijn werkzaamheden alsof er niets gebeurd is. Het leven gaat voor hem zijn gangetje.

Hoewel Hanna zeker geen domme vrouw is, kijkt Karel wel eens op haar neer. De situatie thuis wordt nu zo scherp, dat beiden een therapeut wensen om hun huwelijk beter op de rails te krijgen. Dat is niet in een enkele sessie bekeken en duurt maanden. Maanden met steeds meer onderlinge botsingen. Logisch lijkt dat fysiek contact tussen beiden al lang op de helling staat. Midlife crisis? Karel trekt zich meer en meer terug op zijn eigen kamer, aan Hanna de zorg voor het gezin overlatend. De kinderen merken zelfs dat de situatie veranderd is, ze horen soms boze woorden vallen. Ze stellen vragen.

Het is in deze tijd dat Karel een vrouw leert kennen op een vergadering. Rita, ongebonden, is weliswaar wat jaartjes ouder dan hij, maar ze begrijpen elkaar volkomen. Na afloop gaan ze samen ergens nog wat drinken. Begaafden onder elkaar. Het blijft niet bij deze ene keer, het wordt zelfs een druk contact waar Hanna het nodige van mee krijgt. Haar protesten komen, maar Karel ziet niet in dat een dergelijk contact eigenlijk sociaal niet kan. Hij ziet het als onterechte jaloezie. Dat Rita misbruik maakt van zijn kinderlijke kant (naïviteit) en wel wat ziet in een jongere vlam ontgaat hem. Het gaat hem uiteindelijk alleen om het uitwisselen op gelijk niveau, wat hem volledig in beslag neemt.

Wat echter veel erger is, hij legt de oorzaak van zijn eigen fouten bij Hanna. (externalisatie) Dit omkeringeffect komt veel vaker voor dan je zou denken en is uiteraard funest voor de onderlinge verstandhouding. Die onterechte beschuldigingen treffen een partner enorm, terwijl degeen die de beschuldigingen uit zich daarna terugtrekt in eenzaamheid. Voor een therapeut bij huwelijksproblematiek wordt het een bijna onmogelijke opgave. Enerzijds richten op een 'normaal' persoon, anderzijds op een hoogbegaafde Asperger.

Langzamerhand komt alles in een stroomversnelling. Karel, overtuigd van eigen gelijk, besluit tot echtscheiding. Hij laat de therapeut hoog verbaasd achter en erger nog een ontroostbare Hanna. Zij weet niet waar ze haar heil moet te zoeken. Zo mooi als het 'sprookje' begint eindigt het niet. Het gaat nu nog grotendeels langs de kinderen heen, maar zij zullen hun vader zeker gaan missen.

Het hoeft niet te eindigen in echtscheiding, want het kan ook anders gaan. Het is een kwestie van de juiste bemiddelaar vinden. Natuurlijk een Asperger weet slecht wat liefde is, dat is te abstract, maar een kameraadschappelijk huwelijk kan waardevol zijn, en dat is minimaal te bereiken. Bedenk dat dikwijls, bij het sluiten van een huwelijk het complement van jezelf gezocht is in de ander. Natuurlijk spelen hormonen in het spel, maar die hebben niet alles bepaald. In principe is iemand getrouwd in de overtuiging dat de andere de juiste persoon is en als het dan vele jaren prima kan gaan ...

Jaren terug schreef ik het gedicht op de volgende pagina.

Mar Wanrooij 27-8-2013

waarom

Je denkt "hoe moet het verder nou,
ik zie het niet meer zitten.
Ja, vroeger was het eeuw'ge trouw,
heb zeker zitten pitten."

Je was verliefd;
wou ook van huis...
Nu vaak gegriefd
achter de buis.

Je kind kreeg vlot een diagnose;
Hij wil dat niet, welnee.
Hij zorgt liever voor zijn rozen,
zijn eigenschappen vallen mee...

Hij is wel erg gespannen,
maar dat komt door het werk.
Dat ze maar een ezel nemen
want die is tenminste sterk!

Voor je kind ga je nog door
tot je weerstand weer ontmoet.
En die agressie spat naar voor.
Alsof dat jou niets doet.

Je weerstand breekt en je besluit
dan doe ik het maar zonder,
schop hem eruit, leef verder dan
en heb niet meer gedonder.

Maar kan je werkelijk overzien
wat dan wel gaat gebeuren.
Die schok, die zullen misschien,
jullie allemaal vreselijk betreuren.

Mar Wanrooij

4-2-2006